

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1616. Soc. 77.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](#)

ærumnas animo sustinuit æquissimo, semper tam latus rebus molestis, ac fuerat prosperis.

Ingressi.

24. De novo inter alios accrevere Societati Emmanuel Martinius Alvensis, in Madurensi Missione præclarissimus operarius. Antonius Gonsalvus Estrémontensis, Doctor Theologus, ac Professor in Eborense Academia, qui Roma Assistens obiit. Antonius Ferrazius Coadjutor, Portuensis, vir multæ virtutis, & artis medicæ peritisssimus.

Profecti ad
missiones ul-
tramarinas.

25. Duodecim se mari commiserunt reducendi Indianos, tot Lusitani, quor Itali. Præterat P. Emmanuel Rodericus, qui Rectorem egit Bracharense Collegii. Ad Angolam missi P. Hieronymus Vogadus cum potestate Visitatoris, & P. Michaël Alphonsus Arrayolensis, uterque apud eas gentes insignis Operarius. Duo fæderotes confecto studiorum curriculo, ad Hyberniam patriam suam navigarunt. Alter haud multo post adventum suum in odium fidei detrusus est ad carcerem. Nomina non exprimunt Manuscripta.

Inauguratur
Episcopus D.
Rodericus à
Cunea.

26. In templo Domus Professa consecratur Episcopus Portalegrensis illustrissimus Dominus Rodericus à Cunea, peculiariter benevolus nostræ Societati. Ipsâ die nobiscum in triclinio sumpsit prandium. Confuturus domus silentio & quieti nullum de domesticis suis adhibuit. Heros est immortaliter meritus de diocesisibus, quas rexit, exornavitque scriptis sui ac historiis pralo datis.

Ossa Joannis
Borgiae.

27. Ad idem templum sunt conveycta ossa Joannis Borgiae Comitis Filicallensis filii S. Francisci Borgiae. Quod reliquiis Sanctorum illud templum locupletavit, Societas illi donaverat ad se, suosque sepeliendos facillum maximum. Condita fuerunt ossa in ejus facelli fornice subterraneo. Illius Conjugus Francisca Aragonia Lusitana misit ad sumptum mille & quingentos cruciatus, & serica pro aris vestimenta cum multis reliquiarum arcis.

Moritur Al-
phonius Ca-
stelbrancus
Episcopus.

28. Duodecimā Maji nostrum Conimbricensis Collegium egregio fato mors spoliavit Alfonso Castelbranco Episcopo. Assederunt ægrotanti nostri homines, eique omnia charitatis officia impenderunt. Tanquam vir justus & piissimus ē mundo discessit. Collegio legavit Bibliothecam bis mille cruciatis æstimataam, peristromata de figuris mensium, & tabulas de historia S. Tobiæ, ac de duodecim Apostolis, præterea conciones suas, quæ servantur Tabulario.

Donatio Do-
minæ de Lara.

29. Etiam hoc anno donavit eidem Collegio suam bibliothecam Excel lentissima Domina Beatrix de Lara vidua Petri Medicei filii Cosmi I. & fratri Francisci & Ferdinandi I. magnorum Heturiæ Ducum, quæ nostris rebus plurimum semper faverat, etiam meditata Societati Collegium Averi, ubi degebat, fundare. Sæpe ad suum solatium eò nostros accersebat è Conimbricensi Collegio.

Portalegræ
Gymnasium
aperitur.

30. Portalegræ initium accepit Latinitatis Gymnasium. Novus Episcopus Rodericus à Cunea exceptus ab scholis oratione Latinâ & eclogâ plurimum gratiosâ & eleganti, actoribus scholasticis.

Farense do-
minus mutatur
in Collegium.

31. Farense domus, quæ hæc tenus dicebatur Professa, in Collegium transmutatur. Facta pro illustrissimo Domino Fernando Martinio Malcarenio solita suffragia, quæ per universam Societatem indicuntur pro Collegiorum Fundatoriis, Scholis, dum hæc scribuntur anno 1721, sunt duo Gymnaſia Scientiæ moralis, & duplex Latinitatis. Primus Rector fuit P. Didacus Valentius Ulyssiponensis, qui labentibus annis promotus est ad insulas Japonenses.

Annus 1616. SOC. 77.

Profecti ad
Paraguayum.

Calendis Novembri die omnibus Sanctis dicato Ulyssipone movit ex diuersis nationibus ingens operariorum numerus ad Paraguayum in America Castellana. Inter eos cœlebantur Joannes Castillius, Alfonius Rode-

Rodericus, ac Didacus Alfarus, quos insignivit Martyrium. Eorum præsentia, ut multis aliis Martyribus condecoratum est Ulyssiponense Collegium.

2. De nostris quatuor sacerdotes, ac duo nondum initiati concesserunt ad regiones Indicas, successu votis non respondentे. Morbi graves aperuerunt nostrorum charitati amplum theatrum. 16. Junii obiit P. Augustinus Costa Amarantii natus. Præter reliquis. 24. ejusdem mensis secutus est Petrus Diaius scholasticus Pedrogamenensis, adolescentis innocentissimis moribus. Quotiescumque miscebat sermo de laudibus B. Virginis, vultus læritiā innundabat. Complexus Crucifixum ingeminavit: *Quām serō te dilexi Domine!* In illius suavi osculo vitam efflavit. Cūm navis progrederetur ob temporum iniquitatem, relictos cursus Ulyssiponem iteravit.

3. Die primā Novembribus Beatissimæ Deiparentis, & Sanctorum omnium Apertum temp- um sacratā festo apertum est templum domicilii, quod Ulyssipone tironibus pa- plu Domus rabatur, in eoque primum DEO sacrificium est immolatum. Opus totum pulcherrimā strukturā nitorem præfert. Octavo die mensis ejusdem ex vestiario Translata ossa sacro Domus Professæ magnā pompā huc transtulimus ossa Fernandi Tellii Me- Fundatoris. nesii domus Fundatoris, posita in facello majori ad latus Evangelii tumulo mar- moreo duobus elephantis sustentata.

4. Mense Februario coepit esse usui totum atrium scholarum Conimbri- Atrium scho- censem. Continet Latinitatis undecim Gymnasia, quatuor pro Philosophia, larum Co- unum pro Græca, & Hebræa lingua, & unum pro quatuor Theologiæ Magi- nimbrica. stris ad nostros solū edocendos Theologos. His additur aula maxima, & sa- cellum. Edificium omne amplum est, dignum Regio Fundatore. Circundatur totum columnis ad operis augendam maiestatem. Ut initium foret cele- brius, Aprili mense theatro commissa est tragedia de Balthassare, authore Joanne Rochia Ulyssiponensi tertii Gymnasi Magistro, qui post multos annos inaugurus Episcopus obiit Goæ.

4. Undetrigesimā die Novembribus piissimè obdormivit in Domino Co- Obit P. Anto- nimbricæ P. Antonius Moralius Madeirensis insigni virtute prædictus. Fuit ger- nius Moralius. manus frater nostri Sebæstiani Moralii Japonensis Episcopi, & P. Ludovici Mo- rali. Conimbricæ professor Rhetoricam, & Philosophiam, præclari Magistri nomine; propterea designatus est ad componendum cursum Philosophicum Conimbricensem, quod fecisset, nisi hæc meditantem intercepisset cæcitas oculorum. Secundâ Julii anni 1598. post celebratum missæ sacrificium visum amisi. Inde usque ad vitæ finem cæcus traduxit annos, sibi, Deo, ac quæstui ani- marum deditus.

6. Plurimus enim erat in audiendis nostrorum, & externorum confessio- nibus. His annis semper pressit communem sociorum vivendi modum; cibos in triclinio cepit: ad carera obedientiæ mandata antevertit tempus: non nisi ad necessaria prodibat è cubiculo: cum sociis solū de rebus divinis miscebat sermones. Noluit ut alienis manibus ad sternendum lectum, & verrendum cu- bile, aliavé ministeria. Cūm tamen Majores adverterent, quanta ipsi forent in rebus iis agendis incommoda, jūsēre, abstineret deinceps ab eis, designato socio, qui viro optimo serviret.

7. Orandi assiduitas, fervens cum Deo commercium, studium infatia- bile exercendi virtutes omnes magnam ipsi promeruere sanctitatis opinionem. Non est virtus religiosi status, in qua posteris non reliquerit exempla singula- ria; quibus redundant illius vita typis data. Superveniente morbo postremo, multæ à sociis in Cœlum pro ipso fulæ preces. Cognovit autem mortis suæ tem- pus. Penè ad extremum anhelitum verba pia locutus; pacatissimè decepsit, magno sociorum dolore, quod ejus virtus esset veluti columna totius Collegii. Fuerat à confessionibus Ven. P. Francisco Suario Granatenfi; Si posthunc obiisset, ex ipso sciremus, quām largā manu Deus Suario dona sua impendebat. Hujus herois ossa locata sunt in facello domestico Collegii inter alia virorum sancti- moniæ illustrium.

Antonius Franco.

Ee

8. Haud

*Obit P. Joa-
nes Correa.*

8. Haud minus idem Collegium doluit 30 Septembri obitum Ven. P. Joannis Correa. Natalis illi sedes Villaregalis oppidum nobile in Transmontana provincia. Sociis adscriptus est Conimbricæ 15. Februario an. 1562. Dum Conimbricæ de superiori Collegio concedit ad inferius, regula è recto decidens Joannis caput læsit: sanato vulnere, felicius, quam antea, experitur ingenium; quod tributum temperatis è plaga organis. Tradidit Ebora Philosophiam quadriennio, mox alio quadriennio Conimbricæ; deinde Theologiam Ebora, ubi laureatus Doctor. Propter insignem prudentiam cum singulari virtute conjunctam plurimos & præciosos egit Magistratus. Bis Rector fuit Conimbricæ, bis Provincialis, ac tandem Eborensis Collegii & Academia Rector.

9. Sic exodus omne peccatum, ut dicitur, se potius habitaturum in cibili suo cum dæmone, quam cum peccato levissimo. Plurimum refugit cum sæcularibus commerciis, quod inde oriretur inquietus conscientia. Nullus externus eum privatim convenit, nec ipse aliquem externum. Consanguineos, quamlibet è nobilioribus oppidi sui curavit, quasi non haberet. Lustraturus Collegium Brigantinum declinabat ab itinere faciendo per patriam suam. Semel illaciter direxit, sed antelucano tempore transit per medium oppidum, nemine salutato, quod ægrè tulere consanguinei. Postremis annis, quod urgerent aliqua negotia suorum, rogatus, ut ad illa componenda Villamregalem accederet; Non ego, reposuit, dedecorabo canos meos eundo senex Villam regalem, quam juvens nunquam adiit.

10. Non patiebatur externos admitti ad interiora Collegiorum. Dicentibus, posse nobiles offendit, respondebat: non curandi hujusmodi apices honorum. Deo fidamus, non displicebunt exterris, que fecerimus conservande modestia, & observantie causa. Nec Superior, nec subditus delibavit mente accumbens aliquid edulium singulare. Multus erat in orando coram Eucharistia. In itineribus nunquam omisit horam pis commentationibus destinatas.

11. Cum esset Ulyssipone, cupiit mori Conimbricæ: è profectus obsecravit, sibi concederet cubiculum, ubi fuerat mortuus Ven. P. Sebastianus Barradas, ut recordatione exemplorum tanti viri magis ad virtutem incaderetur. Dies consumebat inviso Numero sub pane velatum, & facilla. In morbo supremo nihil dixit, nihil egit, quod non contineret argumenta sanctitatis. Offa illius in facello divi Antonii sunt condita ad universi Collegii solatum.

12. Ibidem 28. mensis Junii immatura morte abiit Ludovicus Craveirus

*Obit Ludovi-
cus Craveirus.*

tiro scholasticus, natus Figueiroi dioecesis Conimbricensis. Anno proximo mense Novembri se dediderat Societati. P. Didacus Monteirus tironii Magister testatus est Ludovicus mentem in oratione nullis raptam fuisse evagationibus, nullis turbatam cogitationibus impuris, vixisse similiorem Angelo, quam homini. Piissimis sensibus complexus est patientem Dominum, ac Virginem Deiparam. Creditum est, & præcivisse mortis horam, & B. Virginem in extremo agone illi se præbuisse spectandam. Utriusque rei non defuere arguenda.

13. Decimâ Januarii in urbe Portuensi valefecit mortalibus P. Franciscus Fernandius. Societatem ingressus inarsit desiderio extra ordinem corpus macerandi, sibi persuadens levia nimis esse, quæ suis tironibus permittit Societas. Hujusmodi raptus errore profugit è Novitatu, terenditque in ædem sacrum Virginis Lapensis Conimbricæ dissitam leucis duodevinti. Domum B. Virginis ubi conspicit, prorsus evanuit tentatio mali dæmonis. Secum decreverat ad Societatem reverti. Ab Virginis æde digressus habuit obvium virum specie venerabilem, qui comiter eum compellans deducit Conimbricam, sustinetque itineris expensam.

14. In platea S. Sophiæ ad ingressum urbis, viro ex oculis repente evanescente, intellexit fuisse Custodem Angelum. Adit igitur Collegium, inter ube-

uberes lacrymas narrat, quæ accidere, Hieronymo Natali, qui rursus adoptavit in Societatem. Reliquam vitam duxit augendarum virrutum studiosus. Habebatur Institutu nostri observantissimus. Ad annos quinque supra quadraginta vixit in urbe Portuensi, semper intentus audiendis pœnitentibus. De Francisci virtute singularis erat apud cives existimatio.

Annus 1617. SOC. 78.

1.

IN Domo Professa Ulyssiponensi 25. Septembris mortem oppetiit, famâ viri Moritur Ven. nunquam intermoriturâ, Venerabilis Pater Franciscus Suarius, scientiarum P. Franc. Suarius Granatum; Saltantica se aggregavit Societati 16. Junii an. 1564. Vitam infusps illustrando suis magisteriis Academias. Segoviæ tradidit Philosophiam, Theologiam Vallisoleti, Romæ, Compluti, Salmanticæ, denique Conimbricæ jussu Regis Philippi agens in Academia primarium Theologia Professorem. Ejus insignes libri sapientibus familiares, quantus colluxerit scientiarum sol, argumento sunt.

2. Eboræ, ut suo loco memoratum, insignitus Theologici Doctoris gradu, non parùm ornamenti adjectit illi Academias, quæ jure merito gloriatur, quod inter præclarissimos suos Doctores Suarium recenleat. Sed quod laudabilius est, huic profundissima sapientia conjunxit omnium virtutum concutum; posteritatem libris, an exemplis plus locupletaverit, amodo in dubio versatur. Dum preces in Cœlum fundit, extra se raptus: è plagiis Crucifixi lumen radii prodeentes illustrabant cubiculum, & vultum Suarii. Hodie conservamus Conimbricæ in facello Dominæ à divo Luca pictæ id simulacrum.

3. *Lucra ex suis libris enata pauperum applicuit necessitati.* Sermone suo neminem læsit, imò coram se non pertulit alienum corodi nomen & facta. Aliorum honorem suo solebat anteponere. Rarum est, quod illi Conimbricæ contigit. Suarii promotionem ad eam cathedram ægerimè tulerat Frater Aegidius ex Eremitis D. Augustini vir sapientissimus, qui indubie sperabat le in eam cathedram elevatum iri. Ostentatus, quām parūm ea Academia egret Professor alienigenâ, theses sustinendas impresit. Invitatus Suarius summâ totius Academias expectatione. Die constitutâ, erectis in eventum omnium oculis & animis, adest Suarius. Habitâ veniâ proponit argumentum. Negavit majorē propositionem Aegidius. Hic Suarius omnino filuit, nec ullum amplius addidit verbum. Creditur sic jugulatum argumentum, ut progredi nequiret Suarius, propterea sibi pudendum silentium indixisse. Nostri erubescunt, ac vehementer admirantur.

4. Domum regressi circumdant Suarium, & percontantur, cur tacuerit? Cur saltem aliquot propositionibus vanâ pompa exornatis non dissimulaverit in speciem diffidatum primo iectu argumentum? Tum vir modestissimus, profersens, quem apud se habebat, librum Conciliorum, sociis ostendit Canonem Concilii, qui nihil aliud erat, quām ab Aegidio negata propositio. Urgent, cur suo, ac Societas honori non consenserit, aperto libro? Sciebam ego, respondit, quantum vir si Aegidius, quanta sit apud Academicos de illius sapientia existimatio; si libro convincerem, periret; aut saltem ejus honor labefactaretur, quod non decebat: Societas honori DEus prospicit.

5. Cum Suarii silentium esset in omnium ore, novit Aegidius legitimam ejus causam. Ut erat vir celstæ sapientiae, & profundæ mentis, stupuit vehementer, quod inter homines homo viveret, tam sui dominus, tam aliorum estimator. Eo pervenit Suarium venerando Aegidius, ut quotidie in missâ sacrificio adiceret commemorationem de Doctore innominato. Cum Minister rem animadverteret, quæsivit, quinam foret ille Doctor sanctus? Cui Aegidius: Antonius Franco.

Ec 2

Est